

**LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 15, 19, 19¹,
19², 55 IR 56 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS
POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ĮSTATYMO NR. I-1495 2, 3, 8, 11 STRAIPSNIŲ IR
ĮSTATYMO 1, 2 PRIEDŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Įstatymų projektai parengti atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) sprendimais formuojamą praktiką ir siekiant pašalinti nacionaliniuose teisės aktuose esančias teisės spragas. Projektais siekiama sudaryti teisinį pagrindą atlikti atranką dėl planuojamos ūkinės veiklos (toliau – atranka) ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą (toliau – PAV) pradėti vykdyti ūkinei veiklai, kai atranka ar PAV nebuvo atlikti iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios ir nustatoma, kad atranka ar PAV turėjo būti atlikti.

Pagrindinė projektų rengimo priežastis – Europos Komisijos nustatytas 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV direktyva) pažeidimas (netinkamas taikymas), kurio neištaisius, Lietuvai grėstų finansinės sankcijos. Tačiau įstatymų pakeitimai siūlomi ne tik siekiant ištaisyti ES teisės taikymo pažeidimą, tačiau ir ieškant sisteminių sprendimų sisteminiams spragoms išspręsti. Pakeitimai ne tik išspręs šiuos iššūkius, tačiau ir įves daugiau teisinio aiškumo Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos veikloje bei įgyvendinant teismų sprendimus.

Atlikus analizę, nustatyta, kad poreikis atlikti atranką ar PAV pradėti vykdyti ūkinei veiklai gali atsirasti:

- Europos Komisijai (toliau – EK) ar ESTT nustačius PAV direktyvos taikymo pažeidimą;
- aplinkos apsaugos kontrolės metu nustačius, kad nebuvo atlikta atranka ar PAV, nors juos atlikti buvo privaloma pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą (toliau – PAV įstatymas);
- teismui gavus skundą dėl neatliktos atrankos ar PAV ir nustačius, kad jis privalomas;
- teismui panaikinus atsakingosios institucijos atrankos išvadą, kad PAV neprivalomas, ir atsakingajai institucijai priėmus pakartotinę atrankos išvadą, kad PAV privalomas.

Pažymėtina, kad šie įstatymų pakeitimai nebus taikomi ūkinei veiklai, jei tuo metu, kai jai buvo išduodami leidimai ar ji buvo pradedama vykdyti, teisės aktuose nebuvo nustatyta prievolė atlikti PAV ar atrankos procedūras – t. y. siūlomos įstatymų nuostatos nebus taikomos atgaline tvarka visiems subjektams, šiuo metu vykdančioms ūkinę veiklą.

Šiuo metu žinomas vienas konkretus atvejis, susijęs su ES pažeidimu, kai bus taikomas naujas reguliavimas. Įvertinus esamą informaciją, manytina, kad galimi pavieniai atvejai, kai teismas tenkins pateiktus skundus arba kai Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos nustatys, kad ūkinė veikla, kuriai privaloma atranka arba PAV, vykdoma jų neatlikus.

Minėtais atvejais PAV būtų atliekamas pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą (toliau – PAV įstatymas), tačiau, atsižvelgiant į ESTT sprendimus, atliekant poveikio aplinkai vertinimą jau pradėti vykdyti ūkinei veiklai, kuriai iki jos vykdymo pradžios nebuvo atliktas PAV, papildomai turi būti vertinamas ir aplinkos pokytis, įvykęs dėl pradėtos ūkinės veiklos poveikio, ir, jeigu reikia, nustatomos priemonės ūkinės veiklos vykdymo metu padarytam reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai kompensuoti ir atkurti, kas pažeista. Tokių reikalavimų galiojančiame Lietuvos teisiniame reguliavime nėra, todėl kyla problemų įgyvendinant ES institucijų sprendimus.

Taip pat siekiama suderinti tokio PAV atlikimo reikalavimus su Aplinkos apsaugos įstatymo (toliau – AAĮ) ir Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo nuostatomis dėl išduotų leidimų

stabdymo ir (ar) naikinimo įsigaliojus teismo sprendimui, panaikinančiam atrankos išvadą ar PAV sprendimą.

Pažymėtina, kad 2022 m. rugsėjo 30 d. gautas EK oficialus pranešimas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūros Nr. INFR(2022)2083 dėl PAV direktyvos netinkamo perkėlimo bei netinkamo taikymo (toliau – EK oficialus pranešimas). 2023 m. Aplinkos ministerija inicijavo ir atliko teisės aktų, reikalingų tinkamam PAV direktyvos nuostatų perkėlimui, pakeitimą ir informavo apie tai EK. Lietuva raštu ir žodžiu (dviejų susitikimų su EK atstovais metu, kuriuose dalyvavo Aplinkos ministerijos, Susisiekimo ministerijos ir Teisingumo ministerijos atstovai) pateikė savo nuomonę dėl EK oficialiame pranešime nurodyto PAV direktyvos netinkamo taikymo. Aplinkos ministerija, įvertinusi EK pateiktus paaiškinimus ir argumentus bei atsižvelgdama į ESTT praktiką, 2024 m. vasario 15 d. raštu Nr. D8(E)-940 pateikė EK PAV direktyvos taikymo pažeidimo pašalinimo priemonių planą.

Šiuo metu žinomas vienas atvejis, kuriam bus taikomas siūlomas reguliavimas, susijęs su ES teisės pažeidimu – antrųjų kelių statyba geležinkelio ruožuose Telšiai–Lieplaukė, Kūlupėnai–Kretinga, Pavenčiai–Raudėnai ir Telšiai–Dūseikiai.

Pažeidimas gautas dėl 3 geležinkelio projektų, tačiau kadangi 2 iš jų nebuvo ir nebus įgyvendinami, tolimesni veiksmai reikalingi tik minėto projekto atveju.

Svarbu, kad geležinkelio kelio projektas buvo įgyvendintas iš ES lėšų, EK pabrėžė, kad tai yra Lietuvos interesus, kuo skubiau pašalinti tokį pažeidimą ir pažymėjo, kad projekto, įgyvendinto pažeidžiant ES teisę, finansavimas ES lėšomis galėtų būti laikomas netinkamu, t. y. Lietuvai gali tekti grąžinti ES lėšas, o tai būtų milžiniška reputacinė ir finansinė žala Lietuvai.

PAV direktyvos taikymo pažeidimo esmė. 2010 m. Aplinkos ministerija, vykdydama atsakingosios institucijos funkcijas, atliko planuojamos ūkinės veiklos – antrųjų kelių statybos geležinkelio ruožuose Telšiai–Lieplaukė, Kūlupėnai–Kretinga, Pavenčiai–Raudėnai ir Telšiai–Dūseikiai atranką dėl poveikio aplinkai vertinimo ir atsižvelgdama į ūkinės veiklos mastą, pobūdį ir vietą, nenustačiusi, kad planuojamas ūkinės veiklos pakeitimas galėtų daryti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, priėmė išvadą, kad PAV neprivalomas. Tačiau EK, įvertinusi planuojamos ūkinės veiklos mastą ir pobūdį, atsižvelgdama į ESTT sprendimus analogiškose bylose, nustatė, kad, neatlikus PAV antrųjų kelių statybos geležinkelio statybai, buvo pažeistos PAV direktyvos nuostatos. EK 2024 m. sausio 11 d. susitikimo su Aplinkos ministerijos ir Susisiekimo ministerijos atstovais metu ir 2024 m. sausio 18 d. raštu Nr. Ares(2024)406390 informavo, kad siekiant pašalinti minėtą PAV direktyvos taikymo pažeidimą, Lietuva turi atlikti jau įgyvendinto projekto (t. y. vykdomos ūkinės veiklos) PAV.

Komisijos pranešime „Dėl Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES su pakeitimais, padarytais direktyva 2014/52/ES) taikymo ūkinės veiklos pakeitimams ir išplėtimui (1.24 priedas ir II priedo 13 dalies a punktas), įskaitant pagrindines su jais susijusias sąvokas ir principus“ (2021/C 486/01) nurodoma, kad, PAV direktyvos prieduose išvardytoms planuojamos ūkinės veiklos rūšims neatlikus PAV ir (ar) atrankos dėl PAV, pažeidžiama Europos Sąjungos teisė, o pagal ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą valstybės narės turi ištaisyti Sąjungos teisės pažeidimo padarinius. Pareiga ištaisyti PAV trūkumą taip pat kyla iš bendradarbiavimo principo, nustatyto pirminėje ES teisėje ir nusistovėjusioje teismų praktikoje.

Pranešime nurodoma, kad kompetentingos valdžios institucijos privalo imtis reikiamų priemonių, siekiant ištaisyti padėtį, pavyzdžiui, panaikinant ar sustabdant jau išduotą leidimą tam, kad galima būtų atlikti PAV po to, kai ūkinė veikla pradėta vykdyti. Todėl, visų pirma, turi būti reikalaujama, kad būtų pašalinamos PAV neatlikimo pasekmės, ir nedraudžiama ištaisyti padėties atliekant PAV po to, kai ūkinė veikla pradėta vykdyti, jeigu:

- šį ištaisymą leidžiantys nacionaliniai teisės aktai nesudaro galimybės suinteresuotiesiems asmenims apeiti Sąjungos teisės reikalavimų ar jų nesilaikyti, ir

– ištaisant padėtį atliktu vertinimu atsižvelgiama ne tik į būsimą poveikį, bet ir į poveikį, atsiradusį dėl ūkinės veiklos vykdymo.

Pabrėžtina, kad ESTT nusprendė¹, kad PAV, atliekamas po to, kai ūkinė veikla pradėta vykdyti, negali būti identiškas PAV, atliekamam pagal PAV direktyvos nuostatas (t. y. prieš pradedant vykdyti ūkinę veiklą). Atliekant PAV po to, kai ūkinė veikla pradėta vykdyti, turi būti vertinamas ne tik būsimas poveikis aplinkai, bet ir poveikis, atsiradęs dėl ūkinės veiklos vykdymo, o ypatingas dėmesys turi būti skiriamas galimoms tokio poveikio mažinimo ir (arba) kompensavimo priemonėms². Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos turinys turi atitikti PAV direktyvoje nustatytus reikalavimus, tačiau turi apimti ir papildomą informaciją, aktualią tokiems išskirtiniams atvejams (pvz., informaciją apie besikaupiantį poveikį, aplinkos būklės pokyčius, poveikio sumažinimo priemonių įgyvendinimą)³.

ESTT pažymi, kad tokios PAV procedūros (atliekamos po to, kai ūkinė veikla pradėta vykdyti) turėtų būti taikomos tik išimtiniais atvejais, siekiant užtikrinti, kad būtų pasiektas PAV direktyvos tikslas⁴.

ESTT nurodė, kad sprendžiant dėl pareigos ištaisyti neatlikto PAV trūkumą, nacionaliniai šalies teismai turi nustatyti, ar pagal nacionalinę teisę galima panaikinti ar sustabdyti jau išduotą leidimą vykdyti ūkinę veiklą ir atlikti jos PAV⁵. Taip pat nurodoma, kad kompetentingos valdžios institucijos, neviršydamos savo kompetencijos, privalo imtis priemonių, būtinų ištaisyti PAV neatlikimą, pavyzdžiui, panaikinti arba sustabdyti jau išduotą leidimą.

ESTT taip pat nurodė, kad teisinio saugumo principas, iš kurio išplaukia teisėtų lūkesčių apsaugos principas, be kita ko, reikalauja, kad teisės normos būtų aiškos, tikslios ir nuspėjamos, ypač kai jos gali turėti neigiamų pasekmių privatiems asmenims ir įmonėms, todėl teisė remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu taikoma bet kuriam asmeniui (ar tai būtų planuojamos ūkinės veiklos organizatorius, ar visuomenės narys) tokioje situacijoje, kai akivaizdu, jog atitinkamos valstybės institucijos sukėlė jam pateisinamų lūkesčių. Tačiau teisėti lūkesčiai negali būti naudojami kaip argumentas siekiant išvengti PAV atlikimo, kai tai pažeidžia PAV direktyvos nuostatas.

Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra nuostatų dėl pradėtos vykdyti ūkinės veiklos arba jau atlikto ūkinės veiklos pakeitimo ir (ar) išplėtimo (toliau kartu – pradėta vykdyti ūkinė veikla) atrankos ar PAV atlikimo, nes atranka ar PAV atliekami iki leidimų, reikalingų ūkinei veiklai vykdyti, išdavimo arba, jei leidimų nereikia, ūkinės veiklos pradžios. Atlikusi išsamią esamo teisinio reguliavimo, kitų šalių narių gautų analogiškų pažeidimų ir jų sprendimo būdų, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo priimtų sprendimų analizę bei išnagrinėjusi kitų sprendimo būdų galimybes analizę, Aplinkos ministerija nustatė, kad PAV direktyvos taikymo pažeidimui pašalinti, t. y. sudaryti sąlygas atlikti PAV jau pradėtai vykdyti ūkinei veiklai, reikia atlikti nacionalinės teisės pakeitimus – pakeisti AAĮ ir PAV įstatymą.

Nacionalinių teismų praktika. Pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą teismai turi teisę įpareigoti atlikti procedūras, kai jos nebuvo atliktos, panaikinti institucijų priimtus sprendimus ir įpareigoti priimti naują sprendimą, todėl šiuo aspektu tai nėra naujas teisinis reguliavimas, tačiau trūksta aiškių nuostatų, kaip teismų nutartys turi būti įgyvendintos, pvz., dėl pažeidimo pašalinimo terminų, jau vykdomos veiklos vertinimo ir tolimesnių veiksmų, t. y. trūksta reguliavimo, kaip ir kokia apimtimi tokiu atveju procedūros turi būti atliekamos, o ne koks rezultatas gaunamas. Todėl ir pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą galimos situacijos, kad bus priimti neigiami sprendimai jau esamai veiklai.

Per 2019-2024 m. laikotarpį teismuose nagrinėti ar vis dar nagrinėjami 6 tokie atvejai, kai apskūsta atrankos išvada, kad PAV nereikia: 3 skundai atmesti, kiti 3 skundai atmesti pirmos instancijos teismo, bet vis dar nagrinėjami aukštesnės instancijos teismuose.

¹ Komisija prieš Airiją, C-215/06, p. 60

² Komisija prieš Airiją, C-215/06, p. 59

³ Comune di Corridonia C-196/16 ir C-197/16, p. 41; Comune di Castelbellino, C-117/17, p. 42

⁴ Komisija prieš Airiją, C-215/06, p. 57; C-416/10, Križan et al. C-348/15, p. 87; Stadt WienerNeustadt, C-411/17, p. 36

⁵ Wells, C-201/02, p. 66-70; Leth, C-420/11, p. 37-38

Per 2019-2024 m. laikotarpį apskūsti 5 PAV sprendimai, bylos dar nebaigtos, tačiau šiuo atveju siūlomos įstatymų nuostatos šioms atvejams nebus taikomos, kadangi jau buvo atliktas PAV iki veiklos pradžios, todėl įsiteisėjus tesimo sprendimams, tolimesni veiksmai bus vykdomi pagal galiojančią, o ne pakeitimais siūlomą, reguliavimą.

Nustatytas vienas atvejis, kai nebuvo atlikta atranka, tačiau ūkinės veiklos vykdytojas, nelaukdamas teismo sprendimo atliko atranką ir byla buvo nutraukta. Priimta atrankos išvada – PAV neprivalomas.

Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos atliekamos kontrolės metu nustatomi pažeidimai. Aplinkos ministerija gavo LRS Aplinkos apsaugos komiteto 2024-09-26 raštu Nr. S-2024-3783 persiūtą 2024-09-25 vykusio Aplinkos apsaugos komiteto posėdžio protokolo išrašą, kuriuo prašoma „apsvarstyti ir parengti teisės aktų pakeitimus, įgalinančius Aplinkos apsaugos departamentą prie Aplinkos ministerijos nurodyti ūkio subjektui atlikti atranką dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ar planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą, jei pasikeitus ir (arba) išplėtus ūkinę veiklą šios procedūros nebuvo atliktos, nors jos turėjo būti atliktos teisės aktų nustatyta tvarka.“ AAĮ projektu siūlomas teisinio reguliavimo pakeitimas atlieptų ir šį Aplinkos apsaugos komiteto pavedimą.

Vadovaudamasis galiojančiu teisiniu reguliavimu Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos galėtų duoti privalomąjį nurodymą atlikti atranką ar PAV, jei šie turėjo būti atlikti bet nebuvo, tačiau trūksta aiškių nuostatų dėl Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos veiksmų, nustatytus minėtus pažeidimus, jų ištaisymo terminus ir tolimesnius veiksmus, todėl minėtų pažeidimų nustatymo teisinis mechanizmas šiuo metu neveikia. Buvo keli kreipimaisi į Aplinkos apsaugos agentūrą, bet nebuvo nustatyta atvejų, kad ūkinė veikla vykdoma neatlikus atrankos ar PAV nors pagal tuo metu galiojančią reguliavimą turėjo būti atlikta.

Siūlomas sprendimas. AAĮ projektu siūloma papildyti AAĮ 15¹ straipsniu, kuriuo sudaromas pagrindas atlikti atranką ir (ar) PAV jau vykdomai ūkinei veiklai, nustatyti tokių atrankos ir (ar) PAV atlikimo terminus ir sankcijas už ūkinės veiklos vykdymą neatlikus PAV ar atrankos dėl PAV, nesilaikant PAV sprendime nustatytų sąlygų arba neįgyvendinant PAV sprendime ar atrankos išvadoje nurodytų priemonių.

Š. m. lapkričio 1 d. įsigalios Statybos įstatymo pakeitimai, susiję su statybą leidžiančio dokumento išdavimo etapiškumu, ir statybą leidžiantis dokumentas bus išduodamas su institucijomis suderinus projektinius pasiūlymus, o ne statinio projektą, todėl AAĮ projektus taip pat siūlomi pakeitimai, reikalingi Statybos įstatymo 27¹ straipsnio ir AAĮ 15 straipsnio 8 ir 9 dalių nuostatoms suderinti.

Siekiant padidinti ūkio subjektų sąmoningumą ir įsitraukimą į taršos prevencijos procesą, ir efektyviau taikyti Direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) 8 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad ūkio subjektas privalo nedelsdamas pranešti kompetentingai institucijai apie leidimo sąlygų pažeidimą ir nedelsdamas imtis priemonių, kad leidimo sąlygų būtų laikomasi per trumpiausią įmanomą laikotarpį, siūloma įtvirtinti įstatymo lygmenyje, papildant atitinkama nuostata AAĮ 19 straipsnį.

AAĮ projektu siūloma patikslinti AAĮ 19¹ ir 19² straipsnių nuostatas, susijusias su TIPK ir taršos leidimų galiojimo panaikinimu už leidimų sąlygų nesilaikymą. Atlikta AAĮ 19¹ straipsnio 14 dalies 9 punkto, 15 dalies, 19² straipsnio 10 dalies 9 punkto, 11 dalies taikymo praktikoje analizė leido identifikuoti šias rizikas:

1) leidimo galiojimo panaikinimo instituto taikymas nepasiekia šio instituto taikymo tikslo – užtikrinti, kad veikla būtų vykdoma laikantis TIPK ar taršos leidimo sąlygų, nutraukti veiklą, kuri daro neleistiną (neatitinkantį leidimo sąlygų) neigiamą poveikį aplinkai. Praktikoje gali susidaryti situacijos, kai patikrinus skirtingo laikotarpio ataskaitas atskirų patikrinimų metu bus fiksuoti 3 leidimo sąlygų pažeidimai ir dėl to inicijuotos leidimo galiojimo panaikinimo procedūros, kadangi:

- pažeidimų, su kuriais siejamas leidimų galiojimo panaikinimas, nustatymas siejamas su patikrinimo akto surašymo data;

- tikrintini duomenys gali būti surinkti už praėjusį laikotarpį (pvz., mokestinių patikrinimų atveju dokumentai gali būti tikrintini už praėjusių 5 metų laikotarpį);
- patikrinimų skaičius per 12 mėnesių laikotarpį ūkio subjekto atžvilgiu yra neribotas (neplaninių patikrinimų skaičius ir apimtis neprognazuotini);

2) leidimo sąlygų pažeidimas, kurio fiksavimas lemia leidimo galiojimo panaikinimą, nesusietas su privalomojo nurodymo ištaisyti pažeidimą davimu, todėl praktikoje gali susidaryti situacijos, kai ūkio subjektas nebus tinkamai ir laiku informuotas apie jo padaryto pažeidimo fiksavimo ir (ar) pažeidimo neištaisymo pasekmes.

AAĮ projektu taip pat siekiama ištaisyti šio įstatymo nuostatų trūkumą, nustatytą išanalizavus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierės pažymą Nr. 4D-2023/1-421, kurioje rekomenduojama atkreipti dėmesį į tai, kad Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse⁶ nenustatytas terminas, per kurį Agentūra turi priimti sprendimą dėl taršos leidimo panaikinimo, jeigu taršos leidimas naikinamas AAĮ 19² straipsnio 11 dalies 2, 3, 4, 7, 11, 12 punktuose nurodytais atvejais. Išanalizavus susijusias teisės aktų normas nustatyta, kad norint išspręsti identifikuotą minėtų taisyklių trūkumą, pirmiausiai reikia pakeisti AAĮ nuostatas, reglamentuojančias TIPK ir taršos leidimų galiojimo panaikinimą.

Taip pat siūloma atlikti redakcinius AAĮ pakeitimus, siekiant suderinti AAĮ sąvokas su PAV įstatymo sąvokomis.

PAVĮ projektu siūloma nustatyti PAV įstatymo sąsają su AAĮ projekto 15¹ straipsniu dėl PAV atlikimo jau pradėtai vykdyti ūkinei veiklai ir atliekamo PAV apimties, papildyti savivaldybių veto teisės išimčių sąrašą ir patikslinti kai kurių ūkinės veiklos rūšių, kurioms privaloma atlikti PAV arba atranką, pavadinimus.

Vadovaujantis PAV įstatymu planuojamos ūkinės veiklos organizatorius turi teisę pasirinkti, ar rengti PAV programą, tačiau š. m. gegužės 23 d. įsigaliojo 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1252, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus ypatingos svarbos žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1724 ir (ES) 2019/1020, kurio 12 straipsnio 1 dalyje nustatoma prievolė projektų rengėjui pateikti PAV programą, todėl atsirado poreikis papildyti PAV įstatymo 8 straipsnį atitinkama išimtimi.

Pastaruoju metu kyla nemažai klausimų dėl PAV įstatymo nuostatų taikymo cheminių medžiagų sandėliavimui ir farmacinių produktų gamybai. Pagal šiuo metu galiojančias nuostatas prievolė atlikti PAV ar atrankos procedūras taikomos smėlio, žvyro ar natūralių uolienuų saugojimui, kadangi jos taip pat priskirtinos cheminėms medžiagoms ar cheminiams mišiniams. Reikalavimas atlikti PAV taikomas ir individualių farmacinių preparatų gamybai, nors tokios ūkinės veiklos poveikis aplinkai būtų minimalus ir po konsultacijų su EK teisininkais įsitikinta, kad PAV direktyvos nuostatos tokiais atvejais nereikalauja PAV ar atrankos procedūrų.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorius Lietuvos Respublikos Seimo narys Simonas Gentvilas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Vadovaujantis galiojančiomis AAĮ ir PAV įstatymo nuostatomis, planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas atliekamas iki leidimų, reikalingų ūkinei veiklai vykdyti, išdavimo, arba, jei leidimų nereikia, ūkinės veiklos pradžios.

⁶ Patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259 „Dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“

AAĮ 19¹ straipsnio 14 dalies 8 punkte ir 19² straipsnio 10 dalies 8 punkte nustatyti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (toliau – TIPK) leidimo⁷ ir taršos leidimo⁸ naikinimo pagrindai, kai įsiteisėjęs teismo sprendimas, panaikinant atrankos išvadą arba PAV sprendimą, Žemės gelmių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 4 punkte⁹ nustatyti leidimo naudoti žemės gelmių išteklius, išskyrus angliavandenilius, ar žemės gelmių ertmės galiojimo sustabdymo, o 19 straipsnio 3 dalies 10 punkte¹⁰ panaikinimo pagrindai, kai įsiteisėjęs teismo sprendimas, panaikinant atrankos išvadą arba PAV sprendimą. Statybos įstatyme nėra nuostatų, kuriuos siėtų statybą leidžiančio dokumento naikinimą su PAV atlikimu ar neatlikimu, tačiau jau pradėtos vykdyti ūkinės veiklos kontekste, svarbu paminėti, kad Statybos įstatymo 27 straipsnio 23 dalyje nurodomi statybą leidžiančio dokumento panaikinimo pagrindai, o 33 straipsnyje nustatyta, kokie veiksmai atliekami šalinant statybą pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinius. Vadovaujantis PAV įstatymu planuojamos ūkinės veiklos organizatorius gali pasirinkti, ar rengti PAV programą, PAV programą privaloma rengti tik tais atvejais, kai turi būti atliktas planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinis PAV ir programos pateikimas kitai valstybei nustatytas tarptautinėmis sutartimis, kurias Lietuvos Respublika ir kita valstybė yra sudariusios.

Direktyvos 2010/75/ES 8 straipsnio nuostata, įpareigojanti valstybes nares užtikrinti, kad ūkio subjektas nedelsdamas praneštų kompetentingai institucijai apie leidimų sąlygų pažeidimus ir nedelsdamas imtųsi priemonių, būtinų užtikrinti, kad leidimo reikalavimų vėl būtų laikomasi per trumpiausią įmanomą laikotarpį, šiuo metu įtvirtinta Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse¹¹ ir Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse¹². Tačiau praktika rodo, kad ūkio subjektai vengia vykdyti šią prievolę. Manytina, kad viena iš priežasčių – reikalavimas įtvirtintas žemesnio lygio teisės akte (ne įstatyme, o ministro įsakymu patvirtintose taisyklėse), be to, šiuo metu galiojanti sankcijų už padarytus pažeidimus sistema neskatina ūkio subjekto teikti informaciją apie padarytus pažeidimus, kadangi už tokiu būdu identifikuotą leidimo sąlygų pažeidimą ūkio subjektas baudžiamas taip pat, kaip ir tokiu atveju, kai aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija pažeidimą nustato planinio arba neplaninio patikrinimo metu.

Terminas, per kurį Aplinkos apsaugos agentūra turi priimti sprendimą panaikinti TIPK arba taršos leidimo galiojimą AAĮ 19¹ straipsnio 14 dalies 2, 3, 4, 7, 12 ir 13 punktuose nurodytais atvejais arba 19² straipsnio 11 dalies 2, 3, 4, 7, 11, 12 punktuose nurodytais atvejais, šiuo metu nenustatytas, todėl Aplinkos apsaugos agentūra, priimdama sprendimus dėl leidimų galiojimo panaikinimo, gauna suinteresuotos visuomenės nusiskundimų dėl galimai vilkinamų procedūrų.

⁷ „Sprendimas panaikinti TIPK leidimo galiojimą priimamas, kai yra bent viena iš šių sąlygų: <...>

8) yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, panaikinant atrankos išvadą dėl poveikio aplinkai vertinimo arba sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai, pagal kurį planuojama ūkinė veikla atitinka teisės aktų reikalavimus, jeigu ši išvada ar šis sprendimas privalomi, kad būtų išduotas TIPK leidimas;“

⁸ „Sprendimas panaikinti taršos leidimo galiojimą priimamas, kai yra bent viena iš šių sąlygų: <...>

8) yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, panaikinant atrankos išvadą dėl poveikio aplinkai vertinimo arba sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai, pagal kurį planuojama ūkinė veikla atitinka teisės aktų reikalavimus, jeigu ši išvada ar šis sprendimas privalomi, kad būtų išduotas taršos leidimas;“

⁹ „1. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius, išskyrus angliavandenilius, ar žemės gelmių ertmės galiojimas sustabdomas iki vienu metų, atsižvelgiant į padaryto pažeidimo pobūdį ir jo pašalinimo galimybę, jeigu: <...>

4) įsiteisėjo teismo sprendimas, panaikinant atrankos išvadą dėl poveikio aplinkai vertinimo arba sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos, arba žemės gelmių išteklių naudojimo planą. Per vienus metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo leidimo turėtojas turi gauti naują įsiteisėjusiu teismo sprendimu panaikintą dokumentą.“

¹⁰ „3. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius, išskyrus angliavandenilius, ar žemės gelmių ertmės galiojimas panaikinamas, jeigu: <...>

10) šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytu atveju, kai leidimo turėtojas per vienus metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo negauna naujo įsiteisėjusiu teismo sprendimu panaikinto dokumento.“

¹¹ Patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;

¹² Patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259 „Dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

AAĮ projektas

1 straipsniu, siekiant suderinti susijusiuose straipsniuose naudojamas sąvokas, siūloma nustatyti, kad santrumpa „fizinis ar juridinis asmuo“ taikoma ir naujai siūlomame 15¹ straipsnyje.

Taip pat siūlomi papildymai ir pakeitimai, reikalingi siekiant užtikrinti suderinamumą su š. m. lapkričio 1 d. įsigaliojusiais Statybos įstatymo 27¹ straipsnio pakeitimais. Kadangi statybą leidžiantis dokumentas bus išduodamas su institucijomis suderinus projektinius pasiūlymus, o ne statinio projektą, teikiamu projektu siūlomi atitinkami pakeitimai, 8 dalyje įrašant, kad fizinis ar juridinis asmuo, rengiantis statinių projektus, tiek projektiniuose pasiūlymuose, tiek statinio projekte turi numatyti priemones gamtos ištekliams racionaliai naudoti, suprojektuoti priemones reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai išvengti, užkirsti jam kelią, sumažinti, kompensuoti ir (ar) atkurti, kas pažeista, vadovaudamasis šio straipsnio trečiojoje dalyje nurodytu sprendimu dėl poveikio aplinkai ar atrankos išvada. 9 dalyje siūloma pakeisti sąvoką „statinio projektas“ į „statinio projektiniai pasiūlymai“, kadangi, kaip minėta, keičiamas statinio projekto rengimo ir statybą leidžiančio dokumento išdavimo etapiškumas. Kadangi projektinių pasiūlymų metu suprojektuotos priemonės tiesiog bus perkeliamos į statinio projektą, kuris yra rengiamas projektinių pasiūlymų pagrindu, dėl šių įstatymo nuostatų pasikeitimo neatsiranda papildomos prievolės ir ūkio subjektų patiriamos išlaidos nedidėja.

Taip pat siūloma pripažinti netekusiais galios 15 straipsnio 13 ir 14 dalis, kadangi jas siūloma perkelti į naująjį 15¹ straipsnį. Šios nuostatos buvo įrašytos į 15 straipsnį, tačiau atsižvelgiant į straipsnio pavadinimus (15 straipsnis – *Ūkinės veiklos, galinčios turėti poveikį aplinkai, planavimas ir leidimų išdavimas*; 15¹ straipsnis – *Vykdomos ūkinės veiklos, galinčios daryti poveikį aplinkai, poveikio aplinkai vertinimas*) ir kitas straipsnyje esančias nuostatas, pagal savo pobūdį ir aktualumą jos turėtų būti išdėstytos naujajame 15¹ straipsnyje.

2 straipsniu siūloma papildyti įstatymą 15¹ straipsniu „Vykdomos ūkinės veiklos, galinčios daryti poveikį aplinkai, poveikio aplinkai vertinimas“. Šio straipsnio tikslas – sudaryti teisinį pagrindą atlikti atranką ar PAV pradėti vykdyti ūkinei veiklai, kai atranka ar PAV nebuvo atliktas iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios ir nustatoma, kad atranka ar PAV turėjo būti atliktas.

Į 2 straipsnio 1 ir 2 dalį, kaip nurodyta aukščiau, perkeliama 15 straipsnio 13 ir 14 dalys.

3 dalyje siūloma nustatyti prievolę, kad fizinis ar juridinis asmuo, vykdomas ūkinę veiklą, kuriai iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios ir (ar) jos keitimo ir (ar) plėtimo PAV įstatymo nustatyta tvarka nebuvo atlikta atranka dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas, nors turėjo būti atlikta, privalo ją atlikti per ne ilgesnį kaip vienerių metų terminą, išskyrus atvejus, kai šios atrankos atlikimo terminas nustatytas ūkinės veiklos vykdymo ir (ar) leidimo jai išdavimo tvarką reglamentuojančiame įstatyme. Terminas būtų skaičiuojamas nuo susijusio privalomojo nurodymo surašymo arba teismo sprendimo įsiteisėjimo. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje nustatyti atvejai, kada yra duodamas privalomasis nurodymas. Dėl atrankos neatlikimo privalomasis nurodymas galėtų būti duodamas pagal 2¹³ arba 7¹⁴ punktus. 7 punkte yra numatyta, kad Privalomasis nurodymas duodamas „kai dėl asmens veikos kyla reali grėsmė, kad bus pažeisti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai, ir nesiimama reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti, duodamas privalomasis nurodymas imtis reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti;“. Atkreiptinas dėmesys, kad atrankos neatlikimas prieš pradedant

¹³ „2) jeigu nustatytas taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar taršos leidimo sąlygų nesilaikymas, susijęs su neleistinu teršalų išmetimu, atliekų susidarymu, laikymu ar apdorojimu arba neteisėtu gamtos išteklių naudojimu, ir (ar) **vykdomas neteisėtas aplinkos teršimas** ir (ar) **neteisėtai naudojami ar naikinami gamtos ištekliai**, ir (ar) daroma žala aplinkai ir vykdoma veikla didina pažeidimo mastą, duodamas privalomasis nurodymas sustabdyti tai lemiančią konkrečią veiklą;“

¹⁴ „7) kai dėl asmens veikos kyla reali grėsmė, kad bus pažeisti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai, ir nesiimama reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti, duodamas privalomasis nurodymas imtis reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti;“

vykdyti ūkinę veiklą yra PAV įstatymo ir AAĮ pažeidimas. Bendruoju atveju, kai atranka atliekama laikantis šių įstatymų reikalavimų, t. y. iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios, terminas nėra nustatomas, nes tai yra ūkinės veiklos vykdytojo interesas atlikti privalomas procedūras ir įgyti teisę vykdyti ūkinę veiklą. Pažeidimo atveju siūloma nustatyti 1 metų laikotarpį, siekiant, kad pažeidimas būtų pašalinta per įmanomą trumpiausią laikotarpį. Terminą siūloma nustatyti atsižvelgiant į atrankos procedūrų vykdymo trukmės praktinius duomenis. Termino nustatymas tikslingas siekiant išvengti piktnaudžiavimo vilkinant pažeidimo pašalinimą. Kadangi atranka buvo privaloma ir tai nėra naujas įpareigojimas – nesukuriama nauja našta. Atsižvelgiant į 10 metų galimų atvejų analizę, tai būtų pavieniai atvejai, mažiau nei 1 kartas per metus.

Šiuo metu keičiamas Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas ir siekiant suderinti privalomojo nurodymo įvykdymo terminus, atsižvelgta ir į AAĮ projekto 15¹ straipsnyje siūlomus pažeidimų šalinimo terminus.

4 dalyje siūloma nustatyti sąlygas, kada fizinis ar juridinis asmuo, vykdomas ūkinę veiklą, kuriai iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios ir (ar) jos keitimo ir (ar) plėtimo PAV įstatymo nustatyta tvarka nebuvo atliktas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas, privalo jį atlikti. Šie atvejai susiję su įsiteisėjusiais teismų sprendimais, gautu ES teisės pažeidimu ir valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės metu nustatytais pažeidimais. Vadovaujantis ESTT sprendimais atliekant PAV jau pradėti vykdyti ūkinei veiklai PAV ataskaitos turinys turi ne tik atitikti PAV direktyvoje nustatytus reikalavimus, bet ir apimti papildomą informaciją, aktualią tokiems išskirtiniams atvejams (pvz., informaciją apie besikaupiantį poveikį, aplinkos būklės pokyčius, poveikio sumažinimo priemonių įgyvendinimą). 3 dalies 4 punkte siūloma nustatyti, kad gavusi EK oficialų pranešimą ar pagrįstą nuomonę, arba ESTT sprendimą dėl PAV direktyvos netinkamo įgyvendinimo (taikymo), Aplinkos ministerija turi priimti sprendimą, kad privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą. Tokia nuostata siekiama: užtikrinti, kad Aplinkos ministerija, kaip už PAV direktyvos perkėlimą ir įgyvendinimą atsakinga institucija, visų pirma įvertintų pažeidimo pobūdį ir privalomus atlikti veiksmus; nustatyti aiškią PAV direktyvos įgyvendinimo pažeidimo taisymo pradžios datą, nuo kurios būtų skaičiuojamas pažeidimo taisymo terminas. Su šia nuostata susijusios ūkio subjekto galimos išlaidos gali labai skirtis priklausomai nuo ūkinės veiklos pobūdžio (kokiems aplinkos komponentams ji galėtų daryti poveikį dėl savo pobūdžio), masto (koks poveikis galėtų būti daromas aplinkai dėl veiklos masto), aplinkos jautrumo (pvz., ūkinės veiklos vykdymo poveikį patiriančioje aplinkoje esančių saugomų vertybių buvimo ir jų skaičiaus bei jautrumo), turimų duomenų apie būklę iki ūkinės veiklos pradžios ir PAV atlikimo metu turimų duomenų (pvz., ar vykdomas aplinkos monitoringas ir turimi aplinkos būklės duomenys), todėl įvertinti galima būtų tik kiekvienam individualiam atvejui. Pažymėtina, kad nuo Lietuvos įstojimo į ES, t. y., nuo 2004 m. šiuo metu yra žinomas vienas ES teisės pažeidimo atvejis, kai bus privaloma atlikti PAV jau vykdomai veiklai, o iš teismų praktikos nuo 2014 metų žinomas vienas atvejis, kai pirmos instancijos teismas panaikino atrankos išvadą ir galimai būtų reikėję atlikti PAV, tačiau aukštesnės instancijos teismas paliko galioti atrankos išvadą. Taip pat yra buvę pavienių atvejų, kai nesant aiškaus teisinio reguliavimo, buvo nustatyta, kad buvo neatlikta atranka, tačiau nesant tokio pažeidimo teisinio reguliavimo mechanizmo nebuvo galimybės „priversti“ veiklos vykdytoją pašalinti šį pažeidimą. Pažymėtina, kad atliekant atranką nebūtinai būtų priimama išvada, kad privaloma atlikti PAV. Šiai dienai žinomas realus 1 atvejis per 20 metų, o įvertinus turimus praktinius duomenis, galima teigti, kad tokie atvejai buvo 1-2 kartus per 10 metų, todėl įvertinta sukeliamas administracinė našta yra nereikšminga.

5 dalyje siūloma nustatyti, kad PAV turi būti atliktas per ūkinės veiklos vykdymo ar leidimo jai išdavimo tvarką reglamentuojančiame įstatyme nustatytą terminą, o jeigu toks nenustatytas, per Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytą terminą. Pvz., Žemės gelmių įstatymo 19 straipsnio 3 dalies 10 punkte nustatytas 1 metų terminas. Numatoma, kad Vyriausybės įgaliotomis institucijomis bus Aplinkos ministerija ir Aplinkos apsaugos agentūra. Aplinkos ministerija bus įgaliota 15¹ straipsnio 4 dalies 4 punkte nurodytu atveju (gautas PAV direktyvos pažeidimas), o Aplinkos apsaugos agentūra visais kitais atvejais. Siūloma, kad galėtų būti nustatomas terminas nuo 1 iki

3 metų. Siekiant, kad terminas būtų pagrįstas ir per jį būtų įmanoma atlikti visas privalomas PAV procedūras, terminas turėtų būti nustatomas individualiai kiekvienam atvejui, atsižvelgiant į reikalingų papildomai atlikti tyrimų kiekį ir ūkinės veiklos kompleksiskumą bei mastą. Pvz., jeigu PAV atlikimui yra prieinama visa reikalinga informacija, būtų nustatomas minimalus – 1 metų terminas, jeigu PAV atlikimui reikalinga atlikti monitoringą, kurio trukmė turėtų būti pvz., ne mažiau kaip 1 metai, atitinkamai būtų nustatomas ilgesnis nei 1 metų PAV atlikimo terminas. Nustatant terminą, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad, pvz., jei veiklos vykdytojas yra valstybės ar savivaldybės institucija, reikalingas papildomas laikas viešiesiems pirkimams, siekiant įsigyti paslaugas.

6 dalyje siūloma nustatyti galimybę pratęsti 5 dalyje nustatytą terminą ne ilgiau kaip dar 1 metams. Esant pagrįstoms priežastims, nepriklausančioms nuo fizinio ar juridinio asmens, vykdančio ūkinę veiklą, terminą nustačiusi institucija galėtų jį pratęsti.

7 dalyje siūloma nustatyti sąsają su įstatymais, nustatančiais ūkinei veiklai išduoto leidimo stabdymą ar jo galiojimo panaikinimą. ESTT savo sprendimuose nurodė, kad sprendžiant dėl pareigos ištaisyti neatlikto PAV trūkumą, nacionaliniai šalies teismai turi nustatyti, ar pagal nacionalinę teisę galima panaikinti ar sustabdyti jau išduotą leidimą vykdyti ūkinę veiklą ir atlikti jos PAV¹⁵ ir, kad kompetentingos valdžios institucijos, neviršydamos savo kompetencijos, privalo imtis priemonių, būtinų ištaisyti PAV neatlikimą, pavyzdžiui, panaikinti arba sustabdyti jau išduotą leidimą. Nacionaliniai teismai ir šiuo metu gali priimti ir priima atitinkamus sprendimus dėl leidimų galiojimo panaikinimo, ne tik nagrinėjamu, bet ir kitais atvejais, o AAĮ 19¹ straipsnio 14 dalies 8 punkte ir 19² straipsnio 11 dalies 8 punkte bei Žemės gelmių įstatymo 19 straipsnio 3 dalies 10 punkte įrašytos nuostatos dėl išduotų leidimų stabdymo ir (ar) naikinimo įsigaliojus teismo sprendimui, panaikinančiam atrankos išvadą ar PAV sprendimą. Projektai nesiekia įvesti naujų atvejų, kai dėl laiku neatliktos atrankos ar PAV būtų naikinami leidimai. Manytina, kad nuostatos dėl leidimų naikinimo ar stabdymo turėtų būti specialiuosiuose įstatymuose, atsižvelgiant į tam tikros rūšies ūkinės veiklos specifiką.

8 dalyje suteikiamas įgaliojimas aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančiai institucijai stabdyti ūkinę veiklą, kuri vykdoma neatlikus atrankos dėl PAV ar PAV, iki šių procedūrų įvykdymo, jei toks stabdymas numatytas atitinkamuose įstatymuose. Ši nuostata svarbi, atsižvelgiant į tai, kad ne visoms ūkinėms veikloms vykdyti privalomi leidimai, kadangi daroma prielaida, kad valstybės ar savivaldybės institucijos išduodamos leidimus, patikrina, ar yra atliktas PAV arba atranka, jei jie privalomi pagal PAV įstatymą, todėl tikėtina, kad daugiausia pažeidimų, susijusių su atrankos ar PAV neatlikimu, galėtų būti tais atvejais, kai ūkinei veiklai nereikalingi leidimai. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje yra numatyta, kad privalomasis nurodymas duodamas „kai dėl asmens veikos kyla reali grėsmė, kad bus pažeisti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai, ir nesiimama reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti, duodamas privalomasis nurodymas imtis reikiamų veiksmų pažeidimui išvengti“. Atsižvelgiant į tai, kad yra ūkinių veiklų, kurių stabdymas galėtų turėti didesnę žalą visuomenės interesams negu jos tęsimas, siūloma nustatyti išimtis ir netaikyti ūkinės veiklos stabdymo, kai tai gali sutrikdyti viešąjį vandens tiekimą ir (arba) nuotekų tvarkymą, centralizuotą šilumos ar elektros energijos tiekimą, mišrių komunalinių atliekų tvarkymą, o taip pat, kai toks stabdymas sąlygotų nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios infrastruktūros naudojimo apribojimus.

9 dalyje siūloma nustatyti, kad jeigu per nustatytą terminą atranka dėl PAV ir (ar) PAV nebuvo atliktas, ūkinė veikla negali būti vykdoma, išskyrus išimtis, analogiškas nustatytoms 8 dalyje. Pažymėtina, kad, atlikus PAV ar atrankos procedūras vėlesniais terminais, ūkinės veiklos vykdytojas galės vėl ją vykdyti, įvykdydamas visus teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

10 dalyje nustatoma, kad priėmus „neigiamą sprendimą“ veikla negali būti vykdoma, ir tokiu atveju yra naikinamas ūkinei veiklai išduoto leidimo galiojimas, tokiu būdu bus užtikrintas

¹⁵ Wells, C-201/02, p. 66-70; Leth, C-420/11, p. 37-38

suderinamumas su PAV įstatymo 12 straipsnio 18 dalimi, kurioje nustatyta, kad gavus „neigiamą“ sprendimą, leidimas planuojamai ūkinei veiklai neišduodamas ir ūkinė veikla negali būti vykdoma.

3 straipsniu siūloma papildyti 19 straipsnį 6 dalimi, įtvirtinant naują nuostatą, įpareigojančią TIPK arba taršos leidimą turintį ūkio subjektą, nustačiusį, kad pažeidžia leidimo sąlygas, ne vėliau, kaip per 3 darbo dienas nuo dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti, kad pažeidžia leidimo sąlygas, apie tai pranešti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančiai institucijai ir skubiai imtis priemonių pašalinti šį pažeidimą per trumpiausią įmanomą laikotarpį.

4 straipsniu siūloma papildyti 19¹ straipsnį nuostata, kuri, manytina, paskatins ūkio subjektus pačius informuoti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančią instituciją apie leidimo sąlygų pažeidimus ir skubiai juos pašalinti – nustatoma TIPK leidimų galiojimo panaikinimo instituto išimtis, kuria vadovaujantis pažeidimas nebūtų laikomas vienu iš 3 per 12 mėn. padarytų pažeidimų, už kuriuos panaikinamas TIPK leidimo galiojimas, jeigu ūkio subjektas pats praneš aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančiai institucijai apie padarytą TIPK leidimo sąlygų pažeidimą, nurodytą AAĮ 19¹ straipsnio 14 dalies 9 ar 10 punktuose, ir nedelsdamas jį pašalins.

Siekiant AAĮ normų aiškumo, išimties, nustatančios kokiais atvejais netaikomos 19¹ straipsnio 14 dalies nuostatos dėl TIPK leidimų galiojimo panaikinimo, išskiriamos jas išdėstant šio straipsnio naujose 15 ir 16 dalyse. Naujos 15 dalies 1 punktas suformuotas perkeltant dabar galiojančią 14 dalies 9 punkto nuostatą; 2 punktas nustato minėtą taikymo išimtį, kai ūkio subjektas pats informuoja apie padarytą pažeidimą; 3 punktas įtvirtina „senaties“ terminą, nuo kurio pažeidimas nebegali būti fiksuojamas taikant 19¹ straipsnio 14 dalies 9 ar 10 punktų nuostatas. Į naująją 19¹ straipsnio 16 dalį perkelta nuostata iš dabar galiojančio 14 dalies 9 punkto, praplečiant jos taikymą 19¹ straipsnio 14 dalies 2, 3, 4 ir 7 punktuose nurodytais atvejais (kai laiku nepateikiama paraiška arba laiku nesikreipama dėl rekvizitų patikslinimo).

AAĮ 19¹ straipsnio 17 dalies (dabar galiojančios 15 dalies) nuostatos papildomos nustatant, kad ūkio subjektui nepašalinus trūkumų, šio straipsnio 14 dalies 2, 3, 4, 7, 12 ir 13 punktuose nurodytais atvejais TIPK leidimo galiojimas panaikinamas per 3 darbo dienas nuo įspėjimo termino pabaigos. 3 darbo dienų terminas nustatomas atsižvelgiant į kitus šiame įstatyme nustatytus leidimų galiojimo panaikinimo terminus.

5 straipsniu siūloma papildyti 19² straipsnį, kuriame įtvirtinamos analogiškos, kaip ir 19¹ straipsnyje, nuostatos dėl taršos leidimų galiojimo panaikinimo.

6 straipsniu siūloma papildyti 55 straipsnio:

-1 dalį, nustatant, kad už ūkinės veiklos, kuriai pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą turi būti atliktas PAV, vykdymą neturint PAV sprendimo būtų taikoma bauda. Siūloma, kad baudos dydis būtų toks pats kaip ir ūkinės ar kitokios veiklos vykdymui, objektų ar įrenginių eksploatavimui neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (toliau – TIPK) leidimo, kai pagal teisės aktus toks leidimas yra reikalingas, kadangi ūkinės veiklos objektai, kuriems reikia tiek TIPK leidimo, tiek PAV atlikimo paprastai yra galintys daryti potencialiai reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, tad pažeidimai vykdant ūkinę veiklą neatlikus PAV ar neturint TIPK leidimo laikytini lygiaverčiais pagal savo reikšmingumą. Atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai pažeidimas nustatomas vadovaujantis EK oficialiuoju pranešimu ar pagrįsta nuomone arba ESTT sprendimu, pažeidėjas yra Lietuvos Respublika, o ne konkretus fizinis ar juridinis asmuo, siūloma nustatyti išimtį ir tokiais atvejais netaikyti baudos;

-3 dalį, nustatant, kad už ūkinės veiklos, kuriai pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą turi būti atlikta atranka dėl PAV, vykdymą neturint atrankos išvados, kad PAV atlikti neprivaloma, būtų taikoma bauda. Taikant analogiją nustatant sankcijas už ūkinės veiklos vykdymą neatlikus PAV, siūloma, kad baudos dydis būtų toks pats kaip ir ūkinės ar kitokios veiklos

vykdymas, objektų ar įrenginių eksploatavimas neturint taršos leidimo, kai pagal teisės aktus toks leidimas yra reikalingas, kadangi ūkinės veiklos objektai, kuriems reikia tiek taršos leidimo, tiek atrankos dėl PAV atlikimo, paprastai yra panašaus masto ir poveikio aplinkai reikšmingumo, tad pažeidimai vykdant ūkinę veiklą neatlikus atrankos dėl PAV ar neturint taršos leidimo laikytini lygiaverčiais pagal savo reikšmingumą;

-5 dalį, nustatant, kad ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas nesilaikant PAV sprendime nustatytų planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo sąlygų ir atitinkamame ūkinės veiklos etape neįgyvendinus priemonių reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai išvengti, sumažinti, kompensuoti ir (ar) atkurti, kas pažeista, būtų taikoma bauda. Siekiant, kad baudos dydis būtų proporcingas pažeidimo mastui, siūloma perskaičiuoti ir diferencijuoti nustatytas baudas už TIPK leidimo sąlygų nesilaikymą ir taršos leidimo sąlygų nesilaikymą, išbraukiant taršos leidimo sąlygų nesilaikymą iš 4 dalies ir papildant straipsnį nauja 7 dalimi, į ją perkeltiant baudas už taršos leidimo sąlygų nesilaikymą ir padidinant baudą už TIPK leidimo ir PAV sprendimo sąlygų nesilaikymą bei PAV sprendime numatytų priemonių neįgyvendinimą. Atsižvelgus į tai, kad PAV ir TIPK leidimas privalomi tik didesnio masto arba dėl savo pobūdžio reikšmingesni neigiamą poveikį aplinkai galinčiai sukelti ūkinei veiklai, siūloma baudą už šį pažeidimą didinti nustatant ją nuo 2 000 iki 5 000 Eur – proporcingai galimai žalai dėl pažeidimo. Tokiu baudos nustatymu taip pat siekiama tinkamai įgyvendinti PAV direktyvos 10a straipsnio nuostatą, kad „Valstybės narės nustato sankcijų, taikomų pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nacionalines nuostatas, taisykles. Numatytos sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“;

-6 dalį atitinkamai padidinant baudą už 5 dalyje numatytą pažeidimą, padarytą pakartotinai ir nustatant ją nuo 5 000 iki 10 000 Eur. Atsižvelgiant į tai, kad pažeidimas padaromas pakartotinai, jo dydis turėtų būti didesnis nei taikomas pirmą kartą padaryto pažeidimo atveju. Siūloma nustatyti, kad už pakartotinį pažeidimą taikomos baudos apatinė riba atitiktų baudos taikomos už pirmą kartą padaryto pažeidimo viršutinę ribą, o viršutinė riba būtų 2 kartus didesnė nei apatinė riba. Manytina, kad tokio dydžio baudos nustatymas atgrasytų nuo pakartotinio pažeidimo padarymo.

Siūloma papildyti 55 straipsnį:

-nauja 7 dalimi, perkeltiant į ją iš šio straipsnio 5 dalies sankciją už taršos leidimo sąlygų nesilaikymą ir papildant sankcija už atrankos išvadoje nustatytų priemonių reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai išvengti ir (ar) užkirsti jam kelią neįgyvendinimą atitinkamame ūkinės veiklos etape, paliekant baudos dydį nuo 1 000 iki 2 000 Eur;

-nauja 8 dalimi, nustatant joje baudą už pakartotinį 7 dalyje nurodytą pažeidimą ir nustatant baudos dydį nuo 2 000 iki 5 000 Eur.

Atitinkamai 55 straipsnio 7-10 dalis laikyti 9-12 dalimis, pakeičiant jose nuorodas į pasikeitusias kitas šio straipsnio dalis.

7 straipsniu siekiant teisės aktų suderinamumo siūloma pakoreguoti AAĮ 56 straipsnyje vartojamas sąvokas, atsižvelgus į tai, kad pasikeitė sąvokos PAV įstatyme, ir išdėstyti jį nauja redakcija.

PAV į projektas

1 straipsniu siūloma pakeisti PAV įstatymo 2 straipsnio 18 dalį, papildant įstatymų, kuriuose yra PAV įstatyme vartojamos sąvokos, sąrašą Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir cheminių mišinių įstatymu.

2 straipsniu siūloma papildyti PAV įstatymo 3 straipsnį 8¹ dalimi, susiejant AAĮ 15¹ straipsnio 3 ir 4 dalies nuostatas su PAV įstatymu ir nustatyti, kad atliekant PAV pradėtai vykdyti ūkinei veiklai, kai planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas iki ūkinės veiklos vykdymo pradžios, bet turėjo būti atliktas, papildomai vertinamas dėl ūkinės veiklos vykdymo iki poveikio aplinkai vertinimo įvykęs aplinkos pokytis ir, jeigu reikia, nustatomos priemonės ūkinės veiklos vykdymo metu padarytam reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai kompensuoti ir (ar) atkurti, kas pažeista. Vadovaujantis PAV įstatymo 12 straipsnio 13 dalimi PAV sprendime yra

nurodomos planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo sąlygos ir **priemonės** reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai išvengti, jį sumažinti, **kompensuoti, atkurti tai, kas pažeista**. Šiuo atveju, kadangi veikla jau vykdoma ir poveikis jau padarytas, negalima numatyti priemonių poveikiui išvengti ar jį mažinti. Manytina, kad tokie „pavėluoto“ PAV atlikimo atvejai bus išskirtinai reti, šiuo metu žinomas vienas atvejis, todėl numatoma, kad jie galėtų įvykti ne dažniau kaip kas 5 ar net 10 metų.

3 straipsniu siūloma:

1) papildyti PAV įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, nustatant, kad planuojamai ūkinei veiklai, pripažintai strateginiu projektu pagal Reglamentą (ES) 2024/1252, privalome rengti PAV programą; tokiu būdu užtikrinant, kad nacionalinės teisės nuostatos dera su ES teisės aktais. Nors reglamentai taikomi tiesiogiai, tačiau suderinus PAV įstatymo nuostatas su Reglamento (ES) 2024/1252 12 straipsnio „Poveikio aplinkai vertinimai ir aplinkosaugos leidimai“ nuostatomis, bus aiškesnis teisinis reglamentavimas ir išvengiama netinkamo teisės aktų taikymo. Numatoma, kad planuojamų ūkinių veiklų, kurioms bus taikomas Reglamentas (ES) 2024/1252 ir atitinkamai išimtis dėl PAV atlikimo bus ypatingai nedaug (ne daugiau kaip 1 projektas per metus);

2) papildyti PAV įstatymo 8 straipsnio 6 dalį išimtimi, kokiais atvejais savivaldybės, kurios teritorijoje planuojama ūkinė veikla, taryba negali priimti neigiamo sprendimo dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių. Atsižvelgiant į geopolitinę padėtį ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ir svarbią reikšmę turinčiai infrastruktūros svarbą visos valstybės funkcionavimui, siūloma taikyti „veto“ teisės išimtį ir šiai infrastruktūrai. Strateginę ir svarbią reikšmę turinčios infrastruktūros sąrašas yra baigtinis ir pateikiamas Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 4 priede¹⁶.

Atkreiptinas dėmesys, kad ne visiems nurodytiems infrastruktūros objektams privaloma atlikti PAV pagal PAV įstatymą, be to, tikėtina, kad nemaža dalis tokios infrastruktūros jau patenka į „veto“ išimtį, kadangi yra pripažinti valstybei svarbiais ar yra regioninės svarbos projektai, tačiau toks

¹⁶ Strateginei infrastruktūrai priskiriami: a) branduolinės energetikos objektai, išskyrus Maišiagalos radioaktyviųjų atliekų saugyklą; b) tarptautiniuose Vilniaus, Kauno, Palangos oro uostuose ir tarptautiniame Šiaulių kariniame oro uoste esantys aerodromai, Jonavos aerodromas (Rukloje), Kazlų Rudos aerodromas, Pajuosčio aerodromas, S. Dariaus ir S. Girėno aerodromas ir Šilutės aerodromas; valstybinės reikšmės automobilių keliai; viešojo geležinkelių infrastruktūra, Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausantys geležinkelių paslaugų įrenginiai ir kiti įrenginiai bei turtas, reikalingi sklandžiam geležinkelių transporto eismui užtikrinti; Klaipėdos valstybinio jūrų uosto hidrotechniniai įrenginiai, krantinės, navigacijos keliai ir kanalai, navigaciniai įrenginiai ir kiti infrastruktūros objektai; f) oro erdvės valdymo sistemos, oro eismo srautų valdymo sistemos, oro eismo paslaugų sistemos, ryšių sistemos, navigacijos sistemos, stebėjimo (apžvalgos) sistemos įrenginiai, oro navigacijos informacijos paslaugų sistemos; g) valstybės įmonės Registrų centro informacinių technologijų techninė ir programinė įranga, programinės įrangos platformos ir pagrindinių valstybės registrų bei valstybės informacinių sistemų, kuriose tvarkoma ypatingos svarbos informacija, duomenys; h) Saugusis valstybinis duomenų perdavimo tinklas; Lietuvos viešojo saugumo ir pagalbos tarnybų skaitmeninio mobiliojo radijo ryšio tinklas; valstybinės reikšmės vidaus vandens keliuose esančios apsauginės dambos, bunos, laivų šliuzai.

Svarbiai infrastruktūrai priskiriami: a) viešiesiems geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams nuosavybės teise priklausanti ar kitaip valdoma ir (arba) naudojama geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūra; b) polderiai ir jų statiniai Klaipėdos ir Šilutės rajonų bei Pagėgių savivaldybėse; c) suskystintų gamtinių dujų terminalo infrastruktūra, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatyme; d) Lietuvos elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus valdomas Lietuvos elektros energetikos sistemos valdymo centras (taip pat elektros perdavimo sistemos valdymo ir duomenų bei elektros energetikos sistemos valdymo informacinių technologijų techninė ir programinė įranga, realaus laiko programinės įrangos platformos) ir rezervinis valdymo centras; e) Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus valdomas Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos dispečerinio valdymo centras; f) 330 kV ir aukštesnės įtampos elektros energijos perdavimo linijos ir elektros energijos perdavimo jungtys su užsienio valstybių elektros energetikos sistemomis (elektros energijos perdavimo linijos, skirstyklos, keitiklių stotys), reikalingos elektros energijos perdavimo funkcijai atlikti; g) Lietuvos elektrinė; h) Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė; i) Kauno Algirdo Brazausko hidroelektrinė; j) Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus valdomos gamtinių dujų perdavimo sistemos vamzdynas (išskyrus vamzdyno dalį, iš esmės naudojamą gamtinėms dujoms vietoje paskirstyti, siekiant pristatyti jas gamtinių dujų vartotojams), dujų kompresorių stočių ir tarpvalstybinių dujų apskaitos stočių pagrindinė technologinė įranga (gamtinių dujų perdavimo vamzdynai, kompresoriai, turbinos), reikalinga gamtinių dujų perdavimo funkcijai atlikti; k) valstybės kontroliuojamas naftos terminalas, esantis Klaipėdos valstybinio jūrų uosto teritorijoje, ir jo priklausiniai, reikalingi naftos terminalo veiklai; l) valstybės kontroliuojamas naftos terminalas, esantis Subačiaus gyvenvietėje, ir jo priklausiniai, reikalingi naftos terminalo veiklai; m) Būtingės naftos terminalas ir jo priklausiniai; n) aerodromai pagal Vyriausybės nutarimu patvirtintą sąrašą; o) elektros energijos kaupimo įrenginiai, įrengti įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos sujungimo su kontinentinės Europos elektros tinklais darbui sinchroniniu režimu įstatymą.

statusas suteikiamas kiekvienam projektui atskirai, tuo tarpu siūlomu pakeitimu siekiama, kad visai nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčiai infrastruktūrai būtų taikoma „veto“ išimtis. Tuo pačiu suderinamos nuostatos su siūloma AAĮ 15¹ straipsnio 8 dalimi, kurioje numatoma, kad negali būti stabdomos veiklos, kurių stabdymas apribotų tokios infrastruktūros naudojimą.

4 straipsniu siūloma pakeisti 11 straipsnio 2 dalį, nurodant, kad, rengiant PAV ataskaitą, PAV dokumentų rengėjas turi ne galimybę, bet prievolę atsižvelgti į kitų su planuojama ūkine veikla susijusių vertinimų rezultatus. Šis pakeitimas daromas siekiant tinkamai perkelti PAV direktyvos 5 straipsnio 1 dalies paskutinę pastraipą. Dėl netikslaus šios PAV direktyvos nuostatos¹⁷ vertimo į lietuvių kalbą, atsižvelgimas į kitų vertinimų rezultatus direktyvos vertime į lietuvių kalbą buvo įrašyta kaip galimybė, o ne prievolė. PAVĮ projekte siūloma nustatyti, kad, rengiant PAV ataskaitą, reikės atsižvelgti į su planuojama ūkine veikla susijusius strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, poveikio aplinkai vertinimo (pvz., kitų šalia planuojamų ūkinių veiklų) ar pagal kitų teisės aktų reikalavimus atlikto vertinimo rezultatus. Projekte neteikiamas baigtinis galimų kitų su planuojama ūkine veikla susijusių vertinimų sąrašas, kadangi PAV direktyvoje nurodoma, kad atsižvelgiama į „prieinamų kitų svarbių vertinimų, atliktų pagal Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus, rezultatus“, todėl siekiant neapsiriboti šiuo metu esamais vertinimais, paliekama galimybė pasinaudoti ir kitais vertinimais, kurie bus atliekami pagal ES teisės aktus ar nacionalinius teisės aktus (pvz., žalos aplinkai nedarymo vertinimas ar poveikio klimatui vertinimas).

Atsižvelgiant į tai, kad kitų vertinimų duomenų naudojimas PAV metu yra įprastinė praktika, nes tai mažina laiko sąnaudas ataskaitai parengti, be to, PAV įstatyme ir dabar yra nustatyta prievolė vertinti suminį poveikį (3 straipsnio 8 ir 9 dalys), kuriam įvertinti reikalingi kitų, jau atliktų, vertinimų, duomenys, tai galimybės pakeitimas į prievolę nei padidins, nei sumažins administracinės naštos.

5 straipsniu siūloma patikslinti PAV įstatymo 1 priedo:

- 1.5 papunktį, atsižvelgiant į 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2018/848 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 II priedo III dalies 1.3 papunkčio nuostatas. Atlikus šį papildymą bus aiškesnis teisinis reglamentavimas ir išvengiama netinkamo teisės aktų taikymo;

-6.5. papunktį, patikslinant, kad prievolė atlikti PAV taikoma pagrindinių vaistų pramonės gaminių gamybai. PAV direktyvos I priedo 6e punkte¹⁸ nustatyta prievolė atlikti PAV pagrindinių farmacinių produktų gamybai, tačiau nacionalinėje teisėje nėra atitinkamos sąvokos. Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 10 punkte pateikiama farmacijos produkto sąvokos apibrėžtis¹⁹, tačiau nėra apibrėžta, kas yra pagrindinis farmacijos produktas. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje²⁰ sąvoka „pagrindinis farmacijos produktas“ verčiama kaip pagrindinių vaistų pramonės gaminių gamyba ir į šią klasę įeina: - vaistinių aktyviųjų medžiagų, dėl jų farmakologinių savybių naudojamų antibiotikų, pagrindinių vitaminų, salicilio ir O-acetylsalicilio rūgšties ir kt. vaistų

¹⁷ „The developer **shall**, with a view to avoiding duplication of assessments, take into account the available results of other relevant assessments under Union or national legislation, in preparing the environmental impact assessment report.“

„Siekdamas išvengti dvigubo vertinimo užsakovas, rengdamas poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą, **gali** atsižvelgti į jam prieinamų kitų svarbių vertinimų, atliktų pagal Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus, rezultatus.“

¹⁸ „6. Integruoti chemijos pramonės įrengimai (visų pirma pramoninės medžiagų gamybos įrengimai, sudaryti iš keleto funkciškai suderintų gamybinių vienetų ir naudojančių cheminius procesus), skirti: <...>

e) pagrindinių farmacinių produktų gamybai, taikant biologinius ir cheminius procesus;“

„6. Integrated chemical installations, i.e. those installations for the manufacture on an industrial scale of substances using chemical conversion processes, in which several units are juxtaposed and are functionally linked to one another and which are: <...>

(e) for the production of basic pharmaceutical products using a chemical or biological process;“

¹⁹ Farmacijos produktas – vaistinis preparatas, tiriamasis vaistinis preparatas, veiklioji medžiaga ir į Europos Komisijos sąrašą įrašyta pagalbinė medžiaga, kurios naudojamos kaip pradinės medžiagos vaistinių preparatų gamybai, medicininės paskirties produktas.

²⁰ <https://osp.stat.gov.lt/static/evrk2.htm>

gamyboje, gamyba; - kraujo perdirbimas; - chemiškai gyno cukraus gamyba; - liaukų perdirbimas, liaukų ekstraktų ir kt., gamyba. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis EK aiškinimu cheminės gamybos mastas gali svyruoti nuo kelių gramų (labai specializuoto produkto) iki daugelio tonų (nefasuoto cheminio produkto); tačiau ir viena, ir kita gali atitikti tos konkrečios veiklos „pramoninį mastą“, todėl šiuo atveju svarbus faktorius yra tai, kad PAV direktyva taikoma pagrindinių, o ne visų, farmacinių produktų gamybai. Siūlomas pakeitimas padės išvengti perteklinio reikalavimo atlikti PAV galutinių vaistų gamybai, kuriuos gaminant atitinkamais kiekiais visų pirma būtų taikoma prievolė atlikti atranką. Be to, atsiras teisinis aiškumas ir prievolė atlikti PAV nebus taikoma individualiai vaistų gamybai ligoninėse, vaistinėse ar kitose įmonėse;

-6.6. papunktį, nustatant išimtį gamtoje randamoms cheminėms medžiagoms. PAV direktyvos I priede nurodyta planuojamos ūkinės veiklos rūšis „21. Naftos, naftos chemijos produktų ir cheminių produktų saugyklos, kurių talpa didesnė nei 200 000 t.“²¹, tačiau nei ES teisės aktuose, nei nacionalinėje teisėje nėra pateikiama sąvokos „chemijos produktai“ apibrėžties. Nacionalinėje teisėje naudojamos sąvokos ir jų apibrėžtys, atitinkančios esančias 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (REACH reglamentas). Tačiau REACH reglamento taikymo sritis yra labai plati ir apima gamtoje randamas chemines medžiagas²². Pastaruoju metu kyla klausimų dėl poreikio atlikti PAV procedūras smėlio ar natūralių uolienuų saugojimui, todėl atsižvelgiant į PAV direktyvos nuostatas ir jos tikslus, siekiant išvengti perteklinio PAV įstatymo taikymo, siūloma nustatyti išimtį nepavojingoms gamtoje randamoms medžiagoms;

- 8.5 papunktį, suvienodinant naudojamas sąvokas su kitais įstatymais ir papildant prievole atlikti poveikio aplinkai vertinimą ne tik geležinkelių linijų tiesimui, bet taip pat ir antrųjų ar trečiųjų geležinkelio kelių jose tiesimui. Šis pakeitimas siūlomas, atsižvelgiant į gauto PAV direktyvos pažeidimo esmę ir ESTT sprendimą byloje C-227/01 Komisija prieš Ispaniją, kai ESTT padarė išvadą, kad PAV direktyvos I priedo 7 punktą²³ reikia suprasti kaip apimančią jau esančios vienkėlės geležinkelių linijos perdarymą į dvikėlę liniją (nurodyto ESTT sprendimo 48 punktą).

Kadangi vienais atvejais atsiras prievolė atlikti poveikio aplinkai vertinimą, o kitais atvejais jos nebeliks, manytina, kad prisitaikymo prie reguliavimo poveikis bus neutralus, todėl prisitaikymo naštos vertinimas ir apskaičiavimas neatliekamas.

6 straipsniu siūloma patikslinti PAV įstatymo 2 priedo:

- 1.2 papunktį, suderinant nuostatą su siūlomu PAV įstatymo 1 priedo 1.5 papunkčio pakeitimu;

- 1.3 papunktį, nustatant, kad atranka dėl PAV privaloma vandens išteklių naudojimui žemės ūkio reikmėms, įskaitant sausinimo ir drėkinimo sistemų įrengimą, kai drėkinimui sunaudojama ne 50, bet **100 m³** ar daugiau vandens per parą. Pažymėtina, kad vadovaujantis PAV direktyvos 4 straipsnio 3 dalimi²⁴, valstybės narės gali pačios nustatyti 2 priede nurodytų veiklos rūšių ribas arba kriterijus, kurių nesiekiančiai planuojamai ūkinei veiklai nebūtų taikomas reikalavimas atlikti PAV arba atranką dėl PAV, t. y. ribinio dydžio nustatymas yra nacionalinis sprendimas. Pažymėtina, kad

²¹ „21. Naftos, naftos chemijos produktų ir cheminių produktų saugyklos, kurių talpa didesnė nei 200 000 t.“; angliškai „21. Installations for storage of petroleum, petrochemical, or chemical products with a capacity of 200 000 tonnes or more.“

²² 3 straipsnio 39 punktą „gamtoje randama cheminė medžiaga — gamtoje randama natūrali cheminė medžiaga, neperdirbta arba perdirbta tik rankiniu, mechaniniu arba gravitaciniu būdu, tirpinant vandenyje, flotacijos būdu, išgaunant vandeniu, distiliuojant vandens garais arba kaitinant vien tik tam, kad būtų pašalintas vanduo, arba kuri išgaunama iš oro bet koku būdu;“

²³ „7. a) **Tolimojo susisiekimo geležinkelio linijų tiesimas** ir oro uostų (9), turinčių 2 100 metrų ar ilgesnį pagrindinį pakilimo taką, statyba;“

²⁴ „3. Kai pagal 2 dalį nagrinėjamas kiekvienas konkretus atvejis arba nustatomos ribos ar kriterijai, atsižvelgiama į aktualius atrankos kriterijus, įtvirtintus III priede. Valstybės narės gali nustatyti **ribas arba kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kada projektams nereikia taikyti nei išvados procedūros pagal 4 ir 5 dalis, nei poveikio aplinkai vertinimo**, ir (arba) ribas arba kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kada projektams bet kuriuo atveju reikia taikyti poveikio aplinkai vertinimą nevykdant išvados priėmimo procedūros, nustatytos pagal 4 ir 5 dalis.“

vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, mokesčio už valstybinius gamtos išteklius mokėtojai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, išgaunantys **100 m³** ar daugiau vandens per parą iš vieno paviršinio vandens. Analogiškai, vadovaujantis Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2020 m. liepos 16 d. įsakymo Nr. D1-425 redakcija), 3 punktu ir 1 priedo 4 punktu, taršos leidimas privalomas, kai išgaunama ar planuojama išgauti **100 m³** per parą (vidutinis metinis paėmimas) ar daugiau vandens iš vieno paviršinio vandens telkinio. Todėl 1.3 papunktyje nustatytą ribinį dydį siūloma padidinti, atsižvelgiant į PAVĮ projekto derinimo metu įvykusio susitikimo su Lietuvos daržovių augintojų asociacija išsakytas problemas ir kylančius sunkumus dėl skirtingų dydžių, nuo kurių ūkinei veiklai taikomi tam tikri aplinkosauginiai reikalavimai, ir siekiant harmonizuoti nacionalinių teisės aktų nuostatas.

- 6.6. papunktį analogiškai kaip ir PAV įstatymo 1 priedo 6.6 papunktį. Be to, atsižvelgiant į Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos siūlymą, nurodytas naftos, naftos chemijos produktų, cheminių medžiagų ir (ar) cheminių mišinių vienu metu saugomą kiekis – 5 000 tonų, sumažinamas iki 2 500 tonų, siekiant, kad į taikymo sritį patektų visi pavojingieji objektai, o ne tik tai tie, kuriuose šių medžiagų laikoma daugiau kaip 5 000 tonų;

- 10.3 papunktį, nurodant, kad jis taikomas PAV įstatymo 1 priedo 8.5 papunktyje nenurodytų geležinkelių kelių tiesimui, t. y. atranka bus atliekama ilgesnių nei 2 km geležinkelių kelių, kurie nepriskiriami geležinkelio linijoms²⁵, tiesimui.

Atsižvelgiant į tai, kad Statybos įstatymo pakeitimai, susiję su statybą leidžiančio dokumento išdavimo etapiškumu įsigaliojo š. m. lapkričio 1 d., siūloma nustatyti, kad AAĮ pakeitimo 1 straipsnio 2 ir 3 dalys įsigalios po įstatymo priėmimo.

Kadangi reikės parengti keičiamų įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, siūloma, kad kiti AAĮ pakeitimo straipsniai ir PAV įstatymo pakeitimas įsigalios nuo 2025 m. gegužės 1 d., kas atitiktų Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalies nuostatą, išskyrus PAVĮ projekto 3 straipsnio 1 dalį (pakeitimas susijęs su jau įsigaliojusi Reglamentu (ES) 2024/1252), 5 ir 6 straipsnius (1 ir 2 priedų pakeitimai, kuriais patikslinamos ūkinės veiklos rūšys). Taip pat siūloma nustatyti, kad PAV ir atrankos procedūros, pradėtos iki įstatymo įsigaliojimo dienos, baigiamos pagal iki PAV įstatymo įsigaliojimo dienos galiojusias nuostatas.

Laukiami rezultatai. Priėmus siūlomus AAĮ ir PAV įstatymo pakeitimus bus:

- nustatytas teisinis pagrindas atlikti atranką ar PAV pradėti vykdyti ūkinei veiklai, kai šios procedūros nebuvo atliktos iki ūkinės veiklos pradžios;

- sudarytas teisinis pagrindas atlikti PAV procedūras ūkinei veiklai – antrųjų kelių statyba geležinkelio ruožuose Telšiai–Lieplaukė, Kūlpėnai–Kretinga, Pavenčiai–Raudėnai ir Telšiai–Dūseikiai ir pašalinti PAV direktyvos taikymo pažeidimą ir išvengti ES sankcijų ir reputacinės žalos;

- nustatytos sankcijos, atgrasančios piktnaudžiauti išvengiant PAV procedūrų, kai jos privalomos ir neįgyvendinti PAV sprendime nustatytų sąlygų bei priemonių ar atrankos išvadoje nustatytų priemonių. T. y. bus užtikrinama, kad aplinkai nebūtų daromas reikšmingas poveikis, kurio prevencijai šios sąlygos ir priemonės ir buvo numatytos;

- sukurtas teisinis pagrindas reikalauti, kad ūkio subjektai praneštų apie leidimų sąlygų pažeidimus ir skubiai imtųsi priemonių pažeidimams pašalinti;

- suderintos nacionalinės teisės nuostatos su ES teisės aktų nuostatomis;

- išvengta perteklinių procedūrų ūkinėms veikloms, kurios dėl savo pobūdžio negalėtų daryti reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai.

²⁵ Vadovaujantis Geležinkelių transporto kodekso 2 straipsnio 11 dalimi „Geležinkelių linija – geležinkelio keliai, jungiantys geležinkelio stotis ar geležinkelio stotis ir valstybės sieną.“

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus, bus išspręstos šio aiškinamojo rašto 1 punkte nurodytos problemos. Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose nenustatomos naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymų projektams įgyvendinti reikės pakeisti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 28 d. nutarimą Nr. 900 „Dėl įgaliojimų Aplinkos ministerijai ir jai pavaldžioms institucijoms suteikimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymą Nr. D1-885 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašų patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymą Nr. D1-259 „Dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.